

Richtlijn signaleren van traumagerelateerde problemen



Nederlands
Jeugdinstituut

Ontwikkeling Richtlijnen

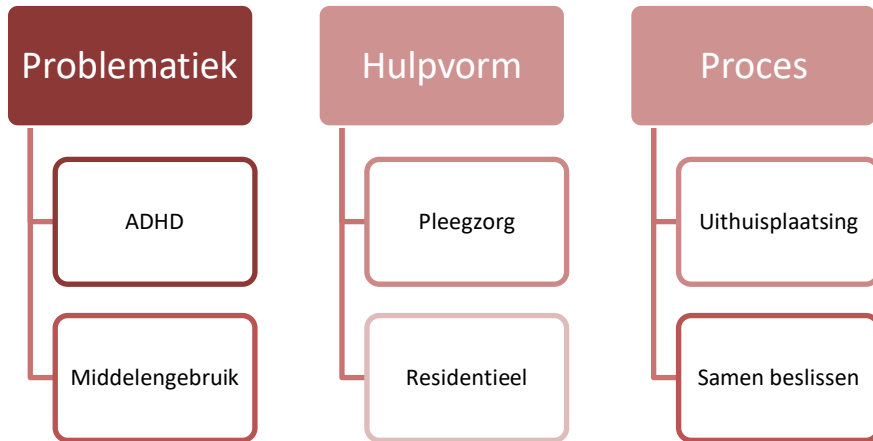
Herkennen

Ondersteunen

Toeleiden naar passende zorg

Implementatie van de richtlijn

17 richtlijnen



	ADHD	Crisisplaatsing	Dyslexie
Ernstige gedragsproblemen	Gezinnen met meervoudige en complexe problemen	Kinder-mishandeling	KOPP
Middelen-gebruik	Pleegzorg	Problematische gehechtheid	Residentieële jeugdhulp
Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp	Scheiding en problemen van jeugdigen	Seksuele ontwikkeling	Stemmingsproblemen
	Signaleren trauma-gerelateerde problemen	Uithuis-plaatsing	

Van en voor professionals

Geautoriseerd door de beroepsverenigingen



Voor de jeugdprofessionals

- SKJ geregistreerd +
- *Wie de schoen past...*

Ter ondersteuning in het dagelijks werk
De richtlijnen ondersteunen om samen met ouders en kinderen te beslissen over de best passende hulp.



Herkennen

1. Ingrijpende gebeurtenissen

2. Signalen / stressreacties

3. Normaal versus zorgwekkend

Herkennen

Kernaanbeveling 1

Traumagerelateerde problemen komen vaak voor na een ingrijpende gebeurtenis maar worden lang niet altijd herkend.

Herkennen

Kernaanbeveling 2

Vraag aan elke jeugdige of hij of zij ingrijpende gebeurtenissen heeft meegemaakt en welke dit zijn. Bevraag dit actief en met enige regelmaat.

Herkennen: Ingrijpende gebeurtenissen

- Volgens de DSM-5
- Adverse Childhood Experiences
- Typen gebeurtenissen
 - Eenmalig
 - Meervoudig
 - Meervoudig Interpersoonlijk.

Herkennen: Signalen/ stressreacties

Neurobiologische mechanismen

- Neurotransmitters en hormonen sturen hersenen en lichaamsfuncties aan.
- Energie komt vrij, ademhaling-hartslag verhoogd, spierspanning.
- Invloed op emoties en cognities.
- Vechten /vluchten/ bevriezen.

Herkennen:

Normaal versus zorgwekkend

Na een ingrijpende gebeurtenis zie je op alle leeftijden klachten als problemen met slapen, nachtmerries, lichamelijke klachten zonder medische oorzaak (bv buikpijn, hoofdpijn).

- < 4 meer huilen, aanhankelijker, niet alleen willen zijn, driftig
- 4-6 zindelijkheid, angstig, naspelen
- 6-12 'lastig' gedrag, of teruggetrokken, schuldgevoelens, bezorgd, problemen op school met concentratie.
- 12 > schaamte, conflicten/terugtrekken, risicovol gedrag

Deze klachten zijn normaal, de meeste kinderen pakken draad weer op/ herstellen.

Herkennen:

Normaal versus zorgwekkend

Bij 16 % van de jeugdigen die een ingrijpende ervaring hebben meegemaakt, komt het herstel onvoldoende tot stand, de volgende klachten kunnen voorkomen:

- Herbelevingen
- Verhoogde prikkelbaarheid
- Vermijding
- Negatieve overtuigingen

Ondersteunen

1. Psycho-educatie aan ouders en jeugdige
2. Houding en rol jeugdprofessional
3. Belangrijke anderen in de omgeving, school
4. Traumagerelateerde problemen
5. Gebruik screeningsinstrumenten
6. Beschermende factoren versterken, risicofactoren aanpakken

Ondersteunen: psycho-educatie

Stressreacties zijn normale reacties op heftige gebeurtenis, het is belangrijk om te normaliseren, ontschuldigen en begrijpelijk te maken. Daarnaast is het ook belangrijk om de reacties goed in kaart te brengen en er zo nodig iets aan te doen.

Kernaanbeveling 4

- Geef psycho-educatie
- Geef uitleg over stressreacties die vaak voorkomen na een ingrijpende gebeurtenis, en over manieren om hiermee om te gaan

Ondersteunen: psycho-educatie

- Geef psycho-educatie aan de jeugdige en aan anderen in de directe omgeving, zoals andere gezinsleden en leerkrachten.
- Stem de taal en inhoud van de psycho-educatie af op de soort gebeurtenis en de behoefte, de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de jeugdige en ouders.
- Geef uitleg over normale, veelvoorkomende stressreacties en overlevingsreacties (bevriezen, vluchten, vechten, vrede bewaren of verlammen) na het meemaken van ingrijpende gebeurtenissen.
- Geef concrete voorbeelden van mogelijke reacties (zoals nachtmerries, negatieve gedachten, lichamelijke problemen en problemen met slapen, eten, concentratie en prikkelbaarheid), waardoor de omgeving gedragsveranderingen makkelijker kan herkennen.
- Als het om een recente ingrijpende gebeurtenis gaat, leg dan uit wat goede manieren zijn om hier mee om te gaan: oppakken van dagelijkse routine, proberen niet te vermijden, schoolgang behouden, gezond slaapedrag, voldoende beweging, ondernemen plezierige activiteiten, en het aanleren van probleemoplossende vaardigheden. En geef de positieve boodschap dat veel jeugdigen geen klachten ontwikkelen en dat klachten vaak binnen vier weken vanzelf afnemen.
- Dring niet aan bij de jeugdige om over emoties te praten, volg het tempo van de jeugdige.
- Leg uit dat het belangrijk is om traumagerelateerde problemen te herkennen. Met behandeling kan immers voorkomen worden dat problemen bij de jeugdige nu en op latere leeftijd.

Ondersteunen: Houding en rol jeugdprofessional

- Eigen emoties erkennen
- Kalm blijven en erkennen ervaring van de jeugdige
- Geen debriefing
- Meerzijdig partijdig

Ondersteunen

Kernaanbeveling 5

- Begeleid ouders bij het herstellen van de veiligheid en structuur
- Stimuleer een dagelijkse routine thuis en op school
- Ondersteun bij het aanwenden van hulp uit het netwerk
- Ondersteun ouders/opvoeders bij het reguleren van hun eigen reacties

Ondersteunen: Belangrijke anderen in de omgeving

Wees duidelijk in wat je met wie bespreekt, overleg alleen met toestemming.

Tips voor de omgeving

- weet ervan, begrijp de impact
- zorg voor structuur en routine
- afstemmen of en hoe de klas wordt ingelicht
- biedt veilige stabiele relatie, dit helpt bij emotieregulatie

Ondersteunen: Traumagerelateerde problemen

Problemen op het gebied van gedrag, emoties, cognities, ontwikkeling en lichamelijke klachten die voortkomen uit (een) onverwerkte ingrijpende gebeurtenis(sen).

Ondersteunen: Gebruik screeningsvragenlijsten

Kernaanbeveling 3:

Gebruik korte screeningsvragenlijsten.

- Ingrijpende gebeurtenissen: LEC-5
- Traumagerelateerde symptomen: CRIES-13
- Psychisch functioneren: SDQ

Ondersteunen: beschermende factoren versterken, risicofactoren aanpakken

BESCHERMENDE FACTOREN EN RISICOFACTOREN

Beschermende factoren

Kenmerken van de ingrijpende gebeurtenis, de jeugdige en de omgeving die beschermen tegen het ontwikkelen van traumagerelateerde problemen:

Gebeurtenis:

- Ouders, of een ander hechtingspersoon waren aanwezig tijdens de ingrijpende gebeurtenis en konden de jeugdige beschermen, troosten en helpen zijn emoties te reguleren.

Jeugdige:

- De jeugdige beschikt over goede sociale, cognitieve en probleemoplossingsvaardigheden en over een adequate impulscontrole.
- De jeugdige heeft een positief zelfbeeld.
- De jeugdige is extravert.
- De jeugdige kan de gebeurtenis op een rationele manier interpreteren.

Ouders, gezin en omgeving:

- Een voor de jeugdige veilige volwassene is beschikbaar en ondersteunend en kan de jeugdige troosten en beschermen.
- Ouders kunnen hun eigen stressreacties en die van gezinsleden adequaat hanteren.
- Ouders kunnen om steun vragen.
- Er is steun en betrokkenheid van de omgeving.
- De sociale omgeving is veilig (bijvoorbeeld cohesie binnen de gemeenschap, goede onderwijssituatie, regulerende activiteiten waarin de jeugdige zich competent kan voelen en kan uiten, goede sociaal-economische status).

Risicofactoren

Kenmerken van de ingrijpende gebeurtenis, de jeugdige en de omgeving die het risico op het ontwikkelen van traumagerelateerde problemen vergroten:

Gebeurtenis:

- De ingrijpende gebeurtenis was ernstig van aard.
- De ingrijpende gebeurtenis vond meer dan één keer plaats en/of over een lange periode.
- De ingrijpende gebeurtenis vond plaats binnen een relationele context.
- De jeugdige was gescheiden van de ouder(s) tijdens of direct na de gebeurtenis.
- De jeugdige heeft blijvende schade of lichamelijk letsel, of er is sprake van verlies van dierbaren.
- De jeugdige is blootgesteld aan beelden of andere informatie over de gebeurtenis (bijvoorbeeld door berichten in de media of juridische procedures).

Jeugdige:

- De jeugdige ervaarde veel stress (paniekreacties, dissociatieve reacties) tijdens of direct na de ingrijpende gebeurtenis.
- De jeugdige heeft al traumagerelateerde problemen naar aanleiding van eerdere ingrijpende gebeurtenis(sen).
- De jeugdige had vóór de ingrijpende gebeurtenis al psychiatrische of psychosociale problemen, een kwetsbaar temperament of beperkte copingvaardigheden (bijvoorbeeld bij een verstandelijke beperking).
- De jeugdige heeft een irrationele beoordeling van de gebeurtenis.

Ouders, gezin en omgeving:

- Er is gebrek aan sensitiviteit en responsiviteit vanuit de omgeving.
- Ouders ervaarden stress, paniek of dissociatie tijdens en direct na de gebeurtenis.
- Ouders hebben traumagerelateerde klachten.
- Ouders of andere gezinsleden hebben psychiatrische of psychosociale problemen.

Toeleden naar passende zorg

1. Motivatie, veiligheid, stabiliteit

2. Hoe passende zorg te bepalen/interventies (traumatherapie)

Toeleden naar passende zorg

Kernaanbeveling 6

- Wacht niet af tot de situatie volledig stabiel en veilig is.
- Verwijs altijd in goed overleg met de jeugdige en zijn of haar ouders/opvoeders.

Toeleden naar passende zorg

Motivatie, veiligheid, stabiliteit

- stressreacties binnen 4 weken na de ingrijpende gebeurtenis zijn niet afgenomen,
- óf er is sprake van een ernstige verstoring van het dagelijks leven,
- óf er is sprake van een opeenstapeling van risicofactoren,
- óf er is sprake van bijkomende beperkingen of problemen (comorbiditeit),
- óf de jeugdige is nog zeer jong (onder de 4 jaar).

Toeleden naar passende zorg

Kernaanbeveling 7

Informeer jeugdige en ouders/opvoeders goed over de mogelijkheden te verwijzen naar eerste keus traumabehandeling:

- Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR)
- Cognitieve gedragstherapie

Toeleden naar passende zorg

Er kunnen redenen zijn waarom je als jeugdprofessional de jeugdige zelf langere tijd begeleidt zonder dat er andere interventies kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld als er sprake is van een lange wachttijd voor een passende interventie. In dat geval blijven de aanbevelingen uit hoofdstuk 2 en 3 geldig voor de begeleiding: je kunt de jeugdige, zijn ouders en eventueel belangrijke anderen uit de omgeving begeleiden bij het herstel van veiligheid en structuur door een dagelijkse routine thuis, het ondernemen van plezierige activiteiten en het tegengaan van vermijdingsgedrag te stimuleren. Verder kun je je blijven richten op het versterken van beschermende factoren en het verminderen van risicofactoren. Ook kun je contact opnemen met de gemeente wanneer hulp niet (tijdig) beschikbaar is om gezamenlijk te zoeken naar een passende oplossing. Je doet er als jeugdprofessional geen goed aan om interventies in te zetten waarvan de effectiviteit niet is bewezen of zelf te beginnen met interventies voor traumagerelateerde problemen waarvoor je niet gekwalificeerd bent.

Toeleden naar passende zorg

Kernaanbeveling 8

Inventariseer bij de start van een traumabehandeling, maar ook na afloop, de aanwezige klachten en comorbiditeit.

Gebruik van de richtlijn



MAATWERK



SAMEN MET TEAM



REFLECTIE

Implementatie

- Welke vraag heb jij aan de richtlijn?
- Gebruik de werkkaarten of hoofdstukindeling van de richtlijn als navigatie door de richtlijn heen
- [Tools voor invoer richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming](#)
 - [Langs de lijn](#): Tool om als team in gesprek te zijn over het gebruik van de richtlijn
- Casuïstiek trauma
- Info voor ouders



Langs de lijn



- Kom erachter of collega's in jouw team werken met de aanbevelingen die in de richtlijn staan.
- Achterhaal wat de aanbevelingen in de dagelijkse praktijk oproepen.
- Stel samen vast wat er voor nodig is om een aanbeveling beter toepasbaar te maken.

Heb je vragen of wil je verder in gesprek?



De online community van [Platform Vakmanschap Jeugdprofessionals](#) is een plek om:

- Samen te leren en elkaar te ontmoeten.
- Te vinden welke kennis en ervaring er al is.

Over doelen Nieuws In de praktijk Agenda Regio's Educatie Vakmanschap Onderzoeksinventaris Zie ook



Platform Vakmanschap

Iedereen die met jeugd werkt, leert elke dag. Samen met ouders, kinderen en collega's. Daar samen zijn veel initiatieven en organisaties actief om het leren te ondersteunen. Het Platform Vakmanschap verbindt al die praktische initiatieven die er al zijn en brengt mensen samen. Zo kunnen we echt opgeen met elkaar leren, voor, van deze website vind je informatie om in je dagelijkse werk toe te passen en kun je meepraten in de online community.



Prat mee in de community

Meer informatie

Uitgelicht



Voor het gesprek over jouw rol als professional in het gezin

Het gezin heeft de hulp van jeugd- en beroepsgeen te zien.

Lees meer



Beweging van 0

De beweging van 0 is beweging in de praktijktempo's.

Lees meer



Reflecteren op de samenwerking

Naar de samenwerking die je hebt met het gezin of met...

Lees meer



Nederlands
Jeugdinstituut

Veel succes met de toepassing van de richtlijn signaleren van trauma gerelateerde problemen.

Vragen: info@richtlijnenjeugdhulp.nl